

**Riigikogu esimehe kõne 20. Augusti Klubi pidulikul koosviibimisel
Tallinn, 20. august 2025**

Lugupeetud 20. Augusti Klubi liikmed, Head Eesti iseseisvuse taastajad,
armsad kaasmaalased!

Täna, siin teie väärikas seltskonnas, meenutame taas seda otsustavat hetke 34 aastat tagasi, mil te – Eesti Ülemnõukogu liikmetena – andsite oma kaalutletud hääle Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise poolt. Teie otsus pani aluse meie põhiseaduslikule korrale ja avas tee vaba, demokraatliku ning suveräänse riigi üleschitamisele.

34 aastat – see on terve inimpõlv. Toonaste sündmuste kohta on peetud palju kõnesid, kirjutatud memuaare, antud intervjuusid. Nii et ehk lubate, et täna ei jää ma liialt peatuma mineviku mälestustes. Selle asemel soovin teie lugupeetud juuresolekul kõnelda hoopis tänasest ja homsest – põgusalt, aga siiralt.

Teie – kes olete oma isikliku kogemuse kaudu tunnetanud vabaduse hinda ja ise otsustanud ühe totalitaarse süsteemi lõpu üle – mõistate kõige ehedamalt, miks on täna ülioluline jätkata Ukraina igakülgset toetamist. Me teame, et Venemaa pole oma olemuses muutunud. Ta ei aktsepteeri endiselt suveräänsete rahvaste õigust ise otsustada oma tee üle, olgu see tee siis Euroopa Liidu või NATO suunas.

Just teie, omaaegse ajaloolise otsuse tegijatena, tajute selgemini kui keegi teine, kui habras on rahu ja kui kiiresti võib see asenduda agressiooniga, kui maailm silma kinni pigistab. Seetõttu on lääneriikide – sealhulgas Ameerika Ühendriikide – hiljutine, kaua oodatud ühtsus Washingtonis märgilise tähendusega. See pole pelgalt sümboolne, vaid hädavajalik – selleks, et maailmas säiliks stabiilsus, rahvusvaheline õigus ja väiksematel rahvastel võimalus ise määrata oma tulevikku.

Eesti roll selles solidaarsuses ei ole suur arvudes, ent seda tähendusrikkam on meie moraalne seisukoht – see, et me oleme õigel poolel. Sest meie mäletame. Ja teie, head klubiliikmed, olete selle mälu kandjad.

Eesti Vabariik on nüüdseks 34 aastat seisnud kindlal konstitutsioonilisel alusel. See alus on meie põhiseadus – Põhiseaduse Assamblee töö vili. Selle assamblee moodustasid inimesed, kes tulid nii Ülemnõukogu kui ka Eesti Kongressi valitud esindajatena ning kelle pühendumus andis meile kehtiva põhiseaduse. Parlament on seda ainult kahel korral muutnud – seoses Euroopa Liiduga liitumise ja hiljuti seoses valimisõiguse piirangutega agressorriikide kodanikele. Ka see viimane otsus tekitas ühiskonnas kirgi, ent minu hinnangul oli see otsus õigustatud ja ajakohane.

Tõsi, mitte kõik ei olnud rahul. Kuid meie demokraatia toimib reeglitel, kus otsustab rahva poolt valitud esindajaskond. Ja kui otsus on tehtud, siis see kehtib – mitte vastuhakuks, vaid elluviimiseks. Rusikatega ei vehita pärast kaklust.

Kuid kui vaadata tänast ühiskondlikku meeleolu, siis peab tõdema, et Eesti Vabariigi arengut saadab teatav ärevus. Mõnikord tundub, et meie ühiskondlik pulss on liiga kõrge. Kui meenutada vaktsineerimisvastaseid meeleolusid pandeemia ajal, Nursipalu laskevälja laiendamise vastuseisu, tuuleenergeetika vastast tegevust, mis läks kohati vägivaldsuse

piirile, või ka seakasvatuse temaatikat, mis endiselt inimesi tänavatele toob – siis kõik need sündmused osutavad, et meie demokraatia vajab tugevdamist.

Loomulikult on lihtne süüdistada valitsust. Ja sama loomulik tundub soov kutsuda esile erakorralised valimised, kui valitsuse reiting on madal. Kuid usun, et teie siin – inimesed, kes kord juba rajasid meile demokraatliku riigi – ei pea kergekäeliseks üleskutseid, mis seavad kahtluse alla põhiseaduslikku korda. Meenutan, et tänane Riigikogu koosseis on juba seljatanud massiivse katse tühistada parlamendi põhiseaduslik roll. Meie konstitutsioon ei toeta populistlikke tõmblusi ega reitingupõhist poliitikategu. Vastupidi – ta eeldab stabiilsust, läbipaistvust ja õiguslikku järjepidevust.

Head sõbrad,
ma usun, et teiegi jagate muret selle üle, mis suunas meie ühiskond liigub. Just teie, kelle autoriteet toetub tegudele 34 aasta tagusest ajast, võiksite olla hääled, kes kutsuvad üles mitte vastanduma, vaid kaasa mõtlema ja tegutsema selle nimel, et kodanike usk demokraatiasse taastuks. Selle nimel, et meie valimissüsteem oleks õiglane, läbipaistev ja tugevdaks esindusdemokraatiat, mitte ei õõnestaks seda.

Mul on hea meel teatada, et Riigikogu menetluses on presidendi valimise seaduse muutmise eelnõu. See on esimene samm suuremas debatis – milline peab olema meie põhiseadusliku korra kese ja milline on president selle sees. Aga see arutelu ei tohi peatuda. Me peame võtma aja, et vaadata üle ka kohalike omavalitsuste ja Riigikogu valimiste seadused. Eriti arvestades maailmatasemel valimissüsteemide asjatundja Rein Taagepera pakutud analüüsi ja küsimusi.

Sest eesmärk on selge – taastada usaldus demokraatliku protsessi vastu, tunnustada valitud institutsioone ning nende liikmeid kui legitiimseid esindajaid. See ei ole pelgalt Eesti mure – see on täna väljakutse kõikides maailma demokraatioates. Aga just meie – väike, paindlik ja haritud ühiskond – võiksime olla esimesed, kes pakuvad toimiva lahenduse.

Tänan teid südamest tähelepanu ja usalduse eest. Soovin meile kõigile meelekindlust ja ühist tahet hoida ja tugevdada seda, millele teie 34 aastat tagasi aluse panite – vaba, demokraatlik ja tugev Eesti Vabariik.

Elagu Eesti!